

Suomusjärven Paavolan ja Mikkelin pellot

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus

1.-10.8.2007

Suomusjärven kulttuuriyhdistys

Eeva Raike

Sisällys

Arkistotiedot	2
Peruskarttaliite	3
Johdanto	4
Yleisökaivauksesta yleisesti	5
Paavolan ja Mikkelin pellot – kivikautinen asuinpaikka	6
Kaivausalueet	6
Havaintoja ja löytöjä	7
Lopuksi	8
Kartat	9
Liitteet	
Makrofossiilianalyysi	

Suomusjärven Paavolan ja Mikkelin pellot

Muinaisjäännösrekisterinumero: 776010032

Kunta: Suomusjärvi (776)

Kylä: Kitula (407)

Tila: Sillankorva 1:71

Rekisterinumero: 766-407-1-71

Maanomistaja: Timo Jakala

Sijainti kartalla: 202305, Laperla

x = 6700499, y = 3311581, z = 55-60 m mpy

Aikaisemmat löydöt: KM 5472:4, 6117:1, 11484:4

Vuoden 2007 löydöt: KM 37493:1-21 (kvartsia ja palanutta luuta)

Aikaisemmat tutkimukset:

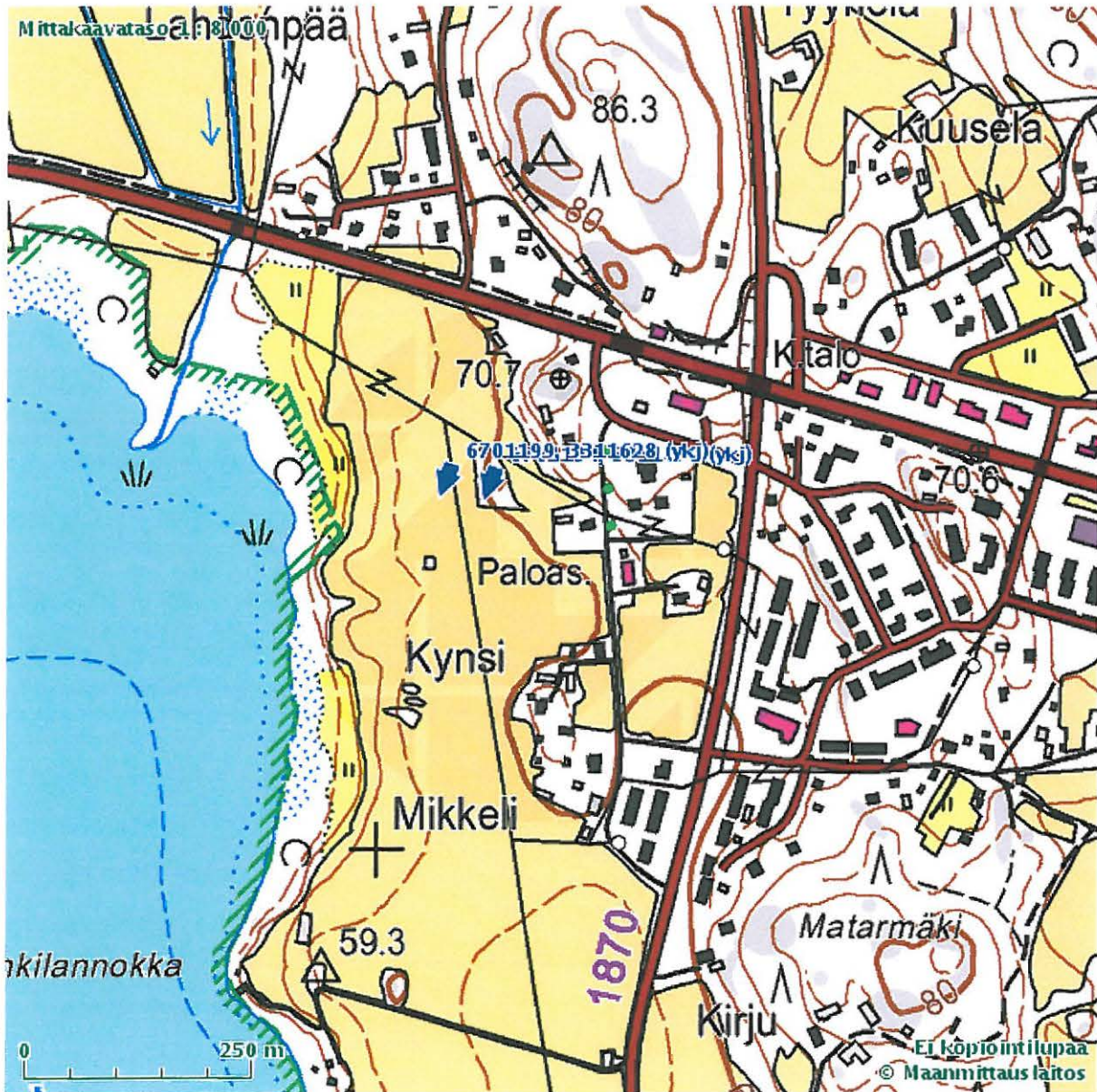
Anja Sarvas 1972, tarkastus

Matti Bergström 1984, koekaivaus

Eeva Raike 1994, inventointi

Karttaliite

Paavolan ja Mikkelin pellot: kivikautinen asuinpaikka

Kesän 2007 tutkimusalueen äärikohtat merkitty nuolilla

Kaivauskohteen koordinaatit YKKJ 6701195/ 3311666

Euref-Fin 6698382/311572

Johdanto

Syystalvella 2006 allekirjoittaneeseen otettiin yhteyttä Suomusjärveltä ja kysyttiin halukkuutta toimia vuoden 2007 kesällä yleisökaivaukset vetäjänä jollain Suomusjärven lukuisista mesoliittisen ajan asuinpaikalla. Mietin hetken ja lupauduin hankkeen vetäjäksi. Hankkeen tarkoituksena on Suomusjärven kaivausten lisäksi seuraavina neljänä vuotena kaivaa Salon seudun eri kuntien alueella kivikautisia kohteita. Hankkeessa mukana olevat yhdistykset ovat Suomusjärven kulttuuriyhdistys, Kii kala- Seura ry, Muurlan kotiseutuyhdistys ry, Kisko-Seura ry ja Salo-Uskela seura ry. Tutkimukset oli tarkoitus yksimielisesti aloittaa Suomusjärveltä, joka on antanut nimensä mesoliittisen ajan varhaiselle kulttuurille. Seuraavana kesä eli 2008 olisi vuorossa Muurla, jos yhdistykset onnistuvat saamaan rahoituksen.

Tässä vaiheessa en vielä tiennyt vaihtavani vuoden vaihteessa Museoviraston kenttärkeologin työtäni Turun yliopiston maisemantutkimuksen päätoimiseksi tuntiopettajaksi, joka toi hieman hankaluuksia kaivausten suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Rahoitusta näihin yleisökaivauksiin haettiin Suomen kulttuurisäätiön Varsinais-Suomen rahastolta, jonka hakuaika päättyy aina tammikuun lopussa. Tehtävänäni oli laatia hakemukseen kustannusarvio koekaivauksista ja siihen liittyvistä töistä. Kaivausten osalta kustannusarvion loppusummaksi tuli 9000 euroa, johon oli laskettu kaivausjohtajan, piirtäjän ja tutkimusapulaisen kahden viikon kenttätöypalkkiot, päivärahat ja matkakorvaukset. Kustannusarvioon laskettiin kaivausjohtajalla 4 viikon esi- ja jälkityöpalkkio ja piirtäjälle kahden viikon palkkio karttojen puhtaaksi piirtämiseen. Lisäksi kustannusarvioon laskettiin takymetrin kahden viikon vuokra sekä mahdolliset jälkityövaiheessa tehtävät analyysit mm. C14-ajoitus, makrofossiilianalyysi ja osteologinen analyysi.

Tämän 9000 euron lisäksi Suomusjärven kulttuuriyhdistys lisäsi joitakin kaivauksiin liittyviä kuluja anomukseen, joten anottavan rahan määräksi tuli yli 10 000 euroa. Ilmoitin, että tuo 9000 euroa on minimi, millä kahden viikon yleisökaivaukset voidaan suorittaa ja siitä ei tingitä. Varsinais-Suomen rahasto myönsi yleisökaivausta varten 9000 euroa. Suomusjärven kunta antoi ilmaiseksi taukopaikan Palokunnan talolta. Tämä säästi kustannuksia ja kulttuuriyhdistys teetti hyvät ja näyttävät opastekyltit, joita voidaan käyttää koko hankkeen aika.

Kun rahoitus oli selvinnyt, niin aloitettiin kaivausten esityöt eli yleisökaivauskohteen etsiminen. Kaivausten ajankohdaksi päätettiin 1.-10.2007. Tarkoituksena oli kaivaa 10 päivää yhtäjaksoisesti niin, että työssäkäyvät ihmiset voisivat myös tulla kaivamaan tai vain tutustumaan kaivauksiin viikonloppuna. Kaivauskohteen valitseminen ei taas ollut yhtä helppoa, koska lähes kaikki Suomusjärven kohteen sijaitsevat pelloilla. Kohde piti olla jo tunnettu muinaisjäänös, mielellään ei

pellolla, koska elokuussa vilja on vielä kasvamassa. Lisäksi kohde piti olla helposti saavutettava. Pohdinnan ja maanomistaja Timo Jakalan suostumuksella kesän 2007 kaivauskohteeksi valittiin Kitulan kylässä (nykyisin Suomusjärven keskusta) lähellä valtatie 1:tä oleva Paavolan ja Mikkelin pellot – niminen kivikautinen asuinpaikka.

Yleisökaivauksesta yleisesti

Kaivauksilla kävi tutustumassa kaivamiseen 78 henkilöä. Kaivajien määrä vaihteli 5-17 kymmenen päivän aikana ja miestyöpäiviä kaivajat tekivät yhteensä 114. Kaivajat olivat suurimmaksi osaksi Salon ja Turun seudulta, mutta myös Helsingin seudulta oli joitakin innokkaita kaivajia. Kaukaisimmat kaivajat tulivat Mikkelistä, jotka olivat saaneet yleisökaivauksista Helsingin sanomien Minne mennä – palstalta. Marja-Liisa Andelmin teki noin 175 tuntia valmistelutöitä (hankesuunnitelma, hakemus, tiedottaminen, markkinointi, suunnittelu ja järjestely). Lisäksi kaivausten aikana hänen päivänsä jatkuin hankintojen tekemisellä. Kiitokset hänelle tästä vaativasta työstä. Kustannuksia kaivauksista tuli yhteensä 11 500 euroa eli 2500 enemmän kuin Varsinais-Suomen rahastolta saatu apuraha. Kaivajat maksoivat 10 euroa päivästä ja Suomusjärven kunta myös kantoi kortensa kekoon.

Kaivajat opastettiin aina aamulla kaivaustöihin niin, että heille kerrottiin kohteesta ja sen luonteesta. Kerrottiin myös se, että koekaivauksen tarkoituksena on selvittää, voidaanko pelloilla olevista kivikautisista asuinpaikoista löytää vielä merkkejä vai onko maankäyttö vienyt kaikki merkit mennessään. Tarkoituksena oli selvittää kaikille tulijoille, ettei kaivauksella ole löytötakuuta. Ruokailun yhteydessä pidettiin kivikaudesta "esitelmää", jossa yritettiin valaista alueen kivikauden maisemaa, elinkeinoja ja asuinpaikkoja. Lisäksi kaikki kaivauksella työskentelevät arkeologit oli veloitettu kertomaan mahdollisimman paljon esihistoriasta ja vastamaan kaivajien visaiisiin kysymyksiin.

Kaiken kaikkiaan kaivaus onnistui erinomaisesti: säät suosivat ja välillä oli ehkä vähän liikaakin hellettä. Työpäivän pituus oli 6 tuntia, joka todettiin hyväksi pituudeksi. Osa kaivajista työskenteli 2-3 päivää, osa viihtyi vain yhden päivän. Kuitenkin kaiken kaikkiaan saimme sellaisen kuvan, ettei kenenkään täytynyt lähteä kaivauksilta tyytymättömänä.

Huolto oli todella ainutlaatuista. Harvoin kaivauksilla saa lounaaksi meheviä spelttisämpylöitä lisukkeineen, muffinsseja ja marja- tai omenapiirakkaa vanilja-kastikkeella ja jäätelöllä, kahvia, teetä ja mehua

Seulomassa kaksi kaivajaa ja tutkimusapulainen Mikko Helminen. (kuva Hannele Lehtonen)

kuopalle asti tarjoiltuna. Kiitos Marja-Leena, Seija, Hanna-Maija ja kesätyöt sekä muut, jotka ottivat osaa ruokahuoltoon.

Paavolan ja Mikkelin pellot – kivikautinen asuinpaikka

Paavolan ja Mikkelin pellot – niminen asuinpaikka-alue sijaitsee länteen viettävällä peltoalueella Aneriojärven itärannan saviperäisellä terassilla (katso peruskartta liite sivulta 2). Koska pelloille ei voitu mennä, niin kaivausalueet avattiin pellon keskellä olevan peltosaarekkeen itäosaan aivan pellon reunaan. Edelliset koetutkimukset vuosina 1972 ja 1984 oli tehty paljon lähemmäksi Aneriojärveä sekä myös korkeudeltaan alemmille tasoille.

Alueelta on vanhoja kiviesinelöytöjä aina vuodesta 1910 lähtien (KM 5472:4, 6117:1, 11484:4) sekä mm. liesihavainto. Pohjoisin osa josta on löytöjä, sijoittuu noin 200 m valtatie 1 eteläpuolelle, josta löytöalue ulottuu noin 900 m etelään. Tarkastuksessa vuodelta 1972 sekä koekaivauksessa vuodelta 1984 ei havaittu merkkejä muinaisjäänöksestä. Molemmat koetutkimukset sijoittuivat matalalle alueelle järvenrannan läheisyyteen alueen eteläosassa. Vuoden 1994 inventoinnissa ei havaittu merkkejä muinaisjäänöksestä peltoalueen pintapöiminnässä, joskin osa alueesta oli kesannolla, joka vaikeutti pintapöimintää. Ennen tutkimuksia olettamuksena oli, että asuinpaikka lienee viljelytoiminnan pahasti tuhoamaa, mutta säilynyttä muinaisjäänöksestä voi olla vielä ainakin Mikkelin ja Kynnen puutarhoissa. Muinaisjäänösalue on merkitty laajana Kitulan asuinpaikkana seutukaavaan ja sen suojelukohdeluetteloon (SU-2, 434).

Muinaiskalupäiväkirjassa löydön KM 6117:1 kohdalla oli maininta, että sen oli Löytänyt tilallinen Aug. Mikkola Suomusjärven Kitulan kylän Mikkelin talon Vähä-Riihen pellostä, josta ennenkin on kiviesineitä löydetty. Varhaisin löytö (KM 5472:4) 1910 luvulta löydettiin Mikkelin talon puutarhasta. Mikkelin talo on noin 320 metriä eteläkaakkoon vuoden 2007 kaivausalueesta.

Kaivausalueet

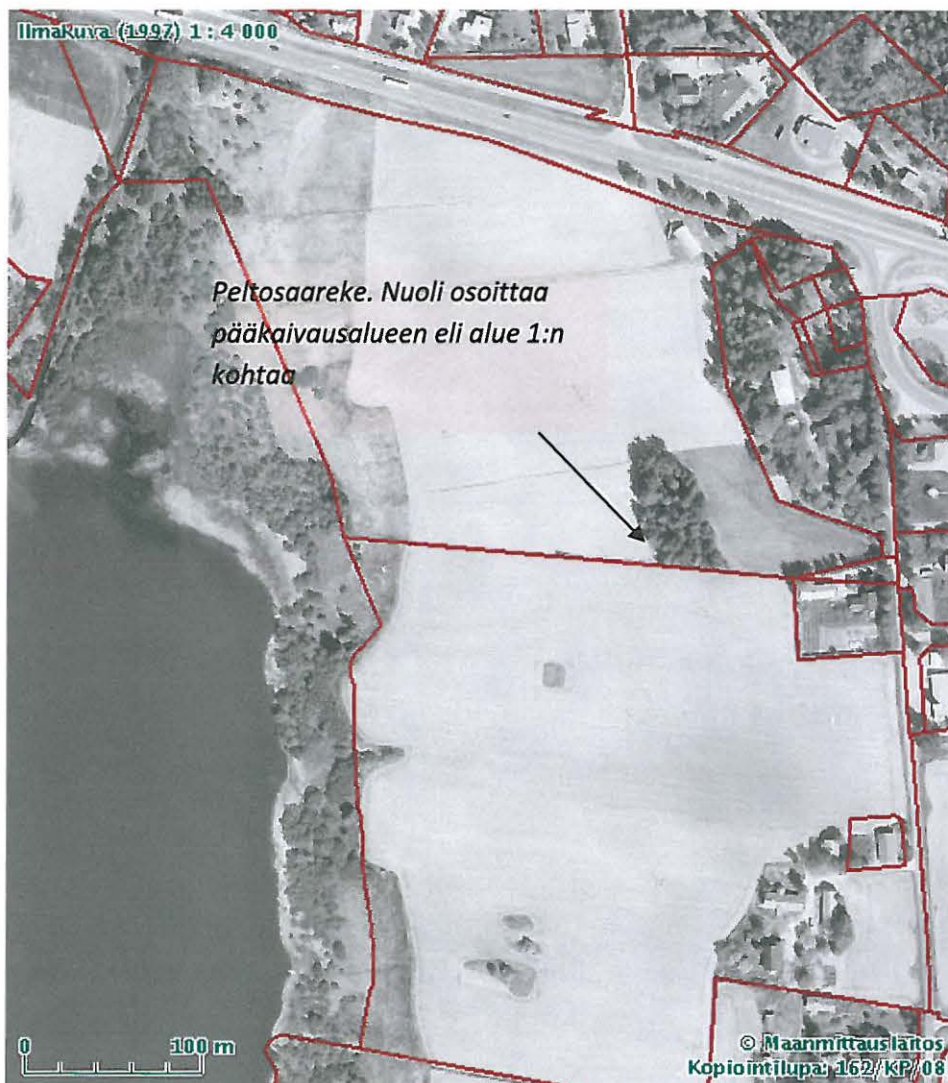
Kaivausalueita avattiin 7 (yhteensä 23 neliometriä), jotka takymetrin ja tunnettujen kiintopisteiden avulla paikannettiin suoraan yhtenäiskoordinaatistoon. Kolme oli vain yhden neliometrin kokoista (alueet 4,6,7) ja kolme kahden neliön kokoista (alueet 2, 3 ja 5). Kaikki alueet kaivettiin niin syväälle, että puhdas pohjamaa saatiin näkyviin.

Suurin kaivausalue (alue 1) aukaistiin aivan peltosaarekkeen itä puolelle, peltoalueen ulkopuolella. Myös alue 2 (4 neliometriä) aukaistiin peltoalueen ulkopuolelle aivan saarekkeen reunaan. Ennen kaivausten alkua peltosaarekkeelle tehtiin pieni lapion pitkön kokoisia koekuoppia. Saareke oli

hyvin kivistä ja koekuoppien tai koepistojen kaivaminen oli hyvin työlästä. Koepistoja tehtiin 4 kappaletta ja kaikki todettiin löydöttömiksi ja maa-ainekseltaan puhtaksi.

Koekaivausalue 3 (4 neliometriä) tehtiin hieman pellon puolelle ja alueet 4-7 tehtiin maanomistajan suostumuksella pelto-ojan viereen viljelemättömälle kaistalle (kartta 1). Alueiden korkeudet vaihtelivat 60–58,30 metrin välillä. Alimmalle tasolle tehty alue 7 oli aivan jyrkän peltoterassin reunalla.

Havainnot ja löytöjä

Kiinteitä jäännöksiä löydettiin vain alueelta 1, josta toista kerrosta kaivettaessa alkoi tulla esiin kiviä, jotka on piirretty tasoon 2 (Kartta 4). Kolmatta kerrosta kaivettaessa kiviä alkoi tulla näkyviin enemmän ja tasossa kolme alueen itäkoillis- osassa maalaji muuttui noen sekaiseksi hiekaksi. Löytöjä oli vähän vain muutama palaneen luun pala ja pari epämääristä kvartssia (KM 37493:1–17). Nokista hiekkamaata jatkuin melko syväälle, mutta tason 5 jälkeen oli jäljellä enää kaksi kivellistä

läiskää, jotka kaivettiin kuopalle. Puhdas pohjamaa tuli esille 59,30–59,00 syvyydellä. Aluetta 1 kaivettiin keskimäärin noin 40 cm.

Alueen 1 tulisijaksi tulkittu kiveys tasossa 3. (kuva Hannele Lehtonen)

Alueelta 3 löydettiin palaneen saven pala, mahdollinen hiekkakivi-iskos ja hyvin pieni pala luuta (KM 37493:18–20). Alueelta 5 löydettiin palaneen luun pala (KM 37493:21). Alueilla 3 ja 5 ei havaittu likamaa-alueita. Muilta alueilta ei löydetty mitään esihistoriaan viittaavaa. Kyntökerroksen alta tuli puhdas siltti. Löydöt otettiin talteen yleensä seulalta. Alueita pyrittiin kaivamaan 5 cm kerroksissa ja löydöt otettiin talteen 50x50cm ruuduissa.

A	B
C	D

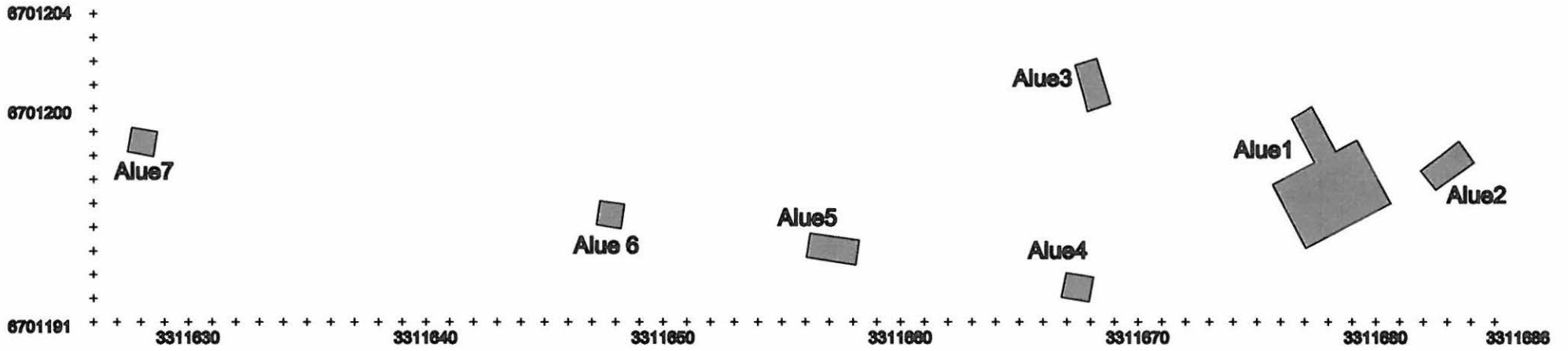

Lopuksi

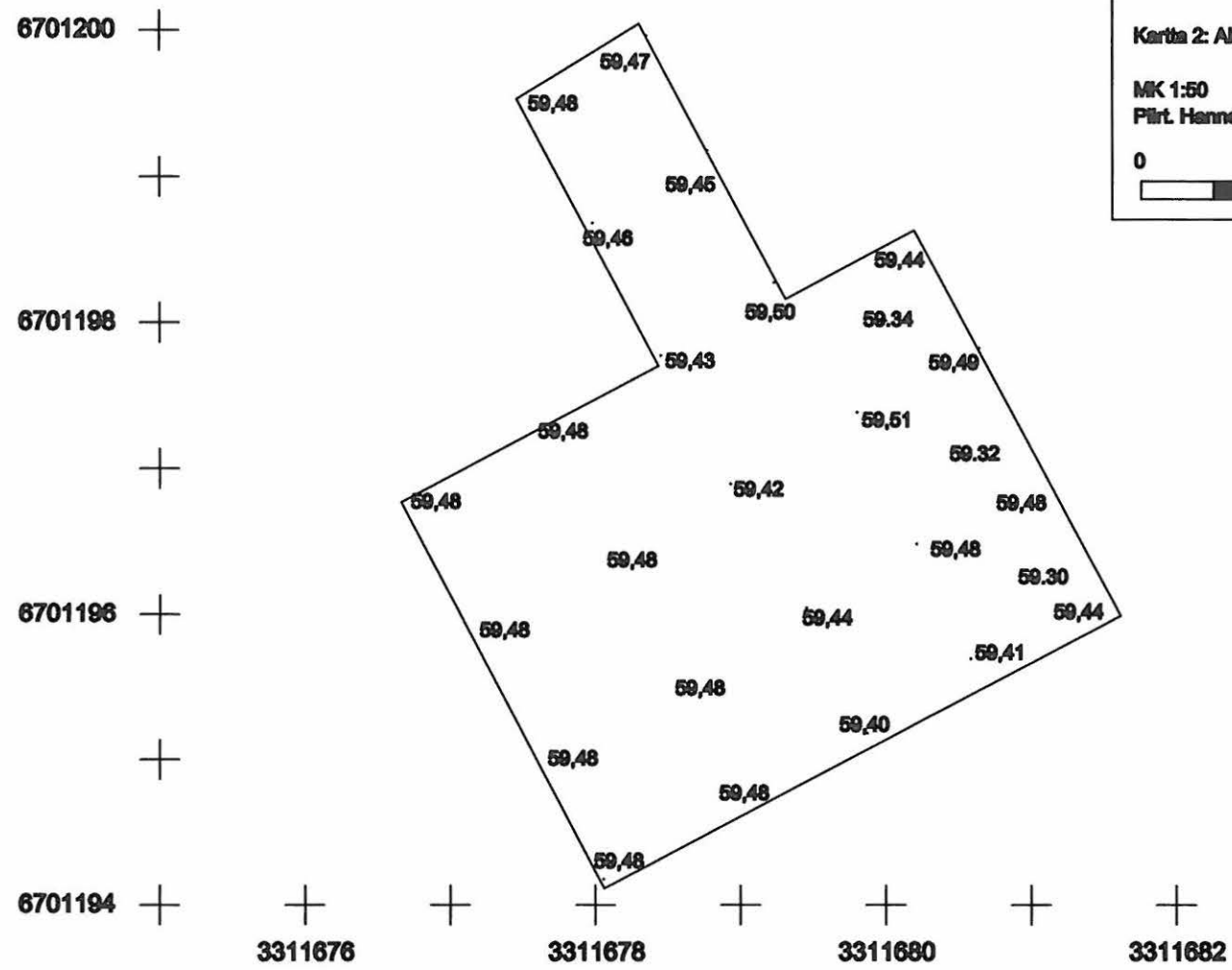
Koekaivauksen tulokseksi saatiin, että paikka paikoin sekoittunut kerros saattoi ulottua yli 50 cm syvyyteen. Tällaisilla alueilla kivikautisten merkien säilyminen on lähes mahdotonta. Kuitenkin viitteitä kivikaudesta löydettiin peltosaarekkeen itäpuolelta, jossa kyntäminen oli ollut vähäistä lähes olematonta. Myös koko peltosaarekkeen systemaattinen koekuopitus olisi saattanut tuottaa tulosta, mutta saarekkeen kivisyyden takia siihen ei ryhdytty yleisökaivausten aikana.

Vähäiset merkit osoittivat, ettei pelloilla sijaitsevia kivikautisiikaan asuinpaikkoja voida ilman tutkimusta laittaa luokkaan 3 eli tuhoutuneisiin muinaisjäänneksiin, vaan kyntökerroksen alta voidaan löytää vaikkakin vähäisiä merkkejä kivikauden ihmisistä.

SUOMUSJÄRVI
PAAVOLAN JA MIKKELIN PELLOT
Eeva Ralke 2007

Kartta 1: Kalvausalueet
MK 1:250
Piirt. Hannele Lehtonen

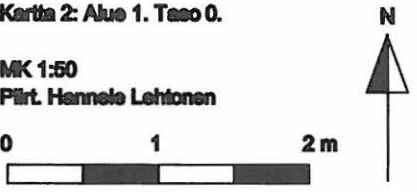

SUOMUSJÄRVI
PAAVOLAN JA MIKKELIN PELLOT
Eeva Raitke 2007

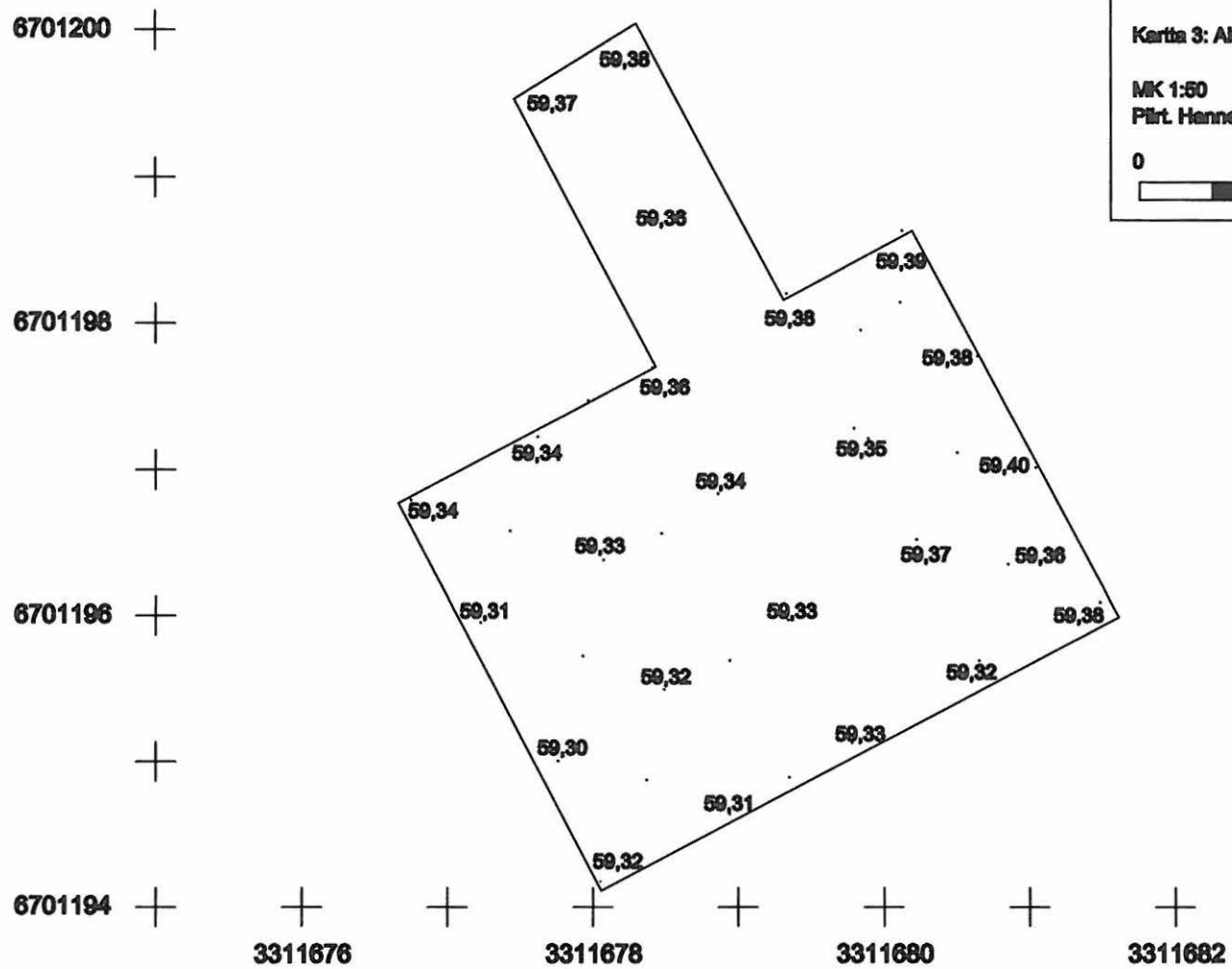
Kartta 2: Alue 1. Taso 0.

MK 1:50
Piirt. Hannele Lehtonen

0 1 2 m

The complex block contains the title, author, scale, and drawing information. It also includes a north arrow pointing upwards and a scale bar showing 0, 1, and 2 meters.

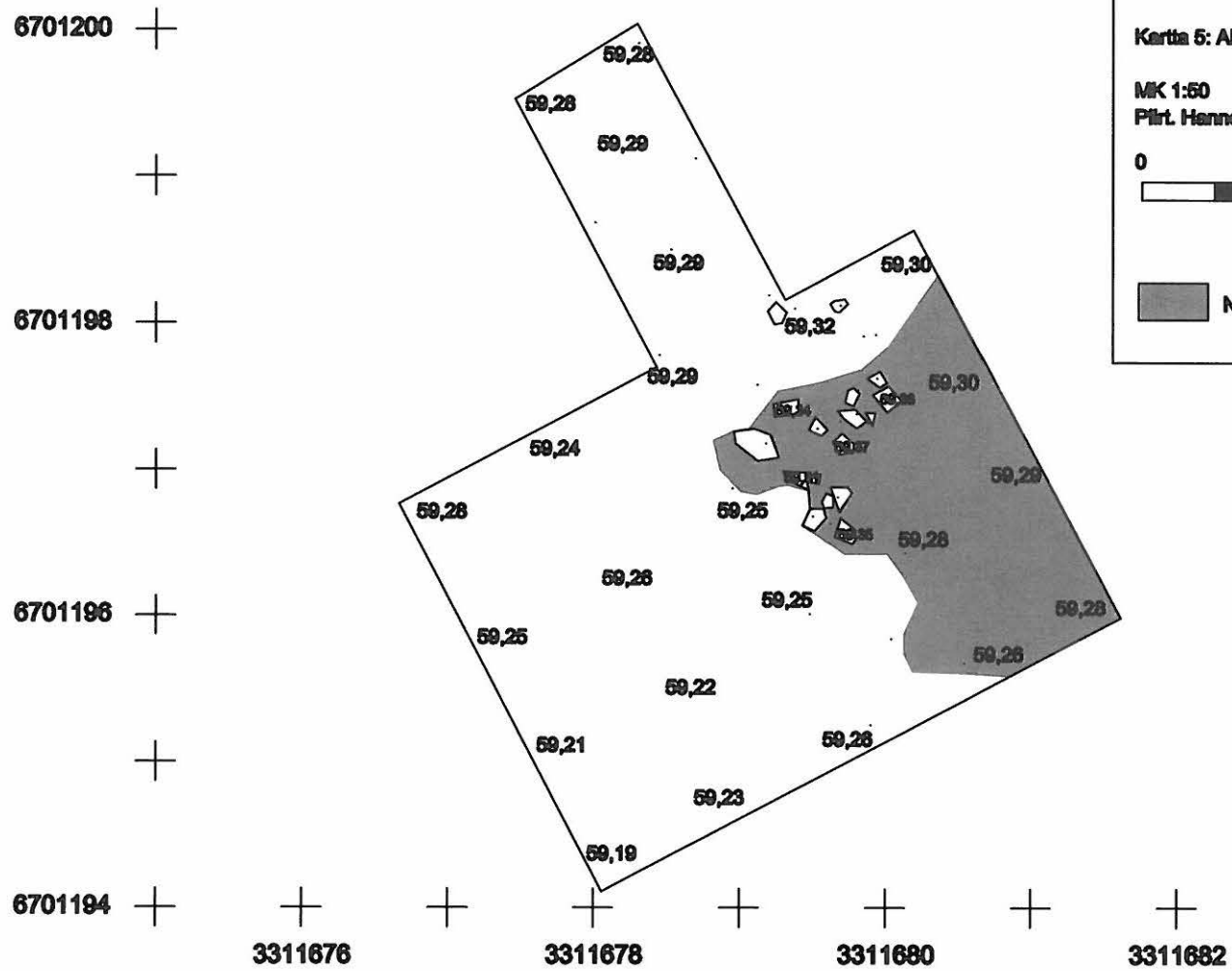
SUOMUSJÄRVI
PAAVOLAN JA MIKKELIN PELLOT
 Eeva Räske 2007

Kartta 3: Alue 1. Taso 1.

MK 1:50

Piirt. Hannele Lehtonen

SUOMUSJÄRVI
PAAVOLAN JA MIKKELIN PELLOT
 Eeva Ralke 2007

Kartta 5: Alue 1. Taso 3.

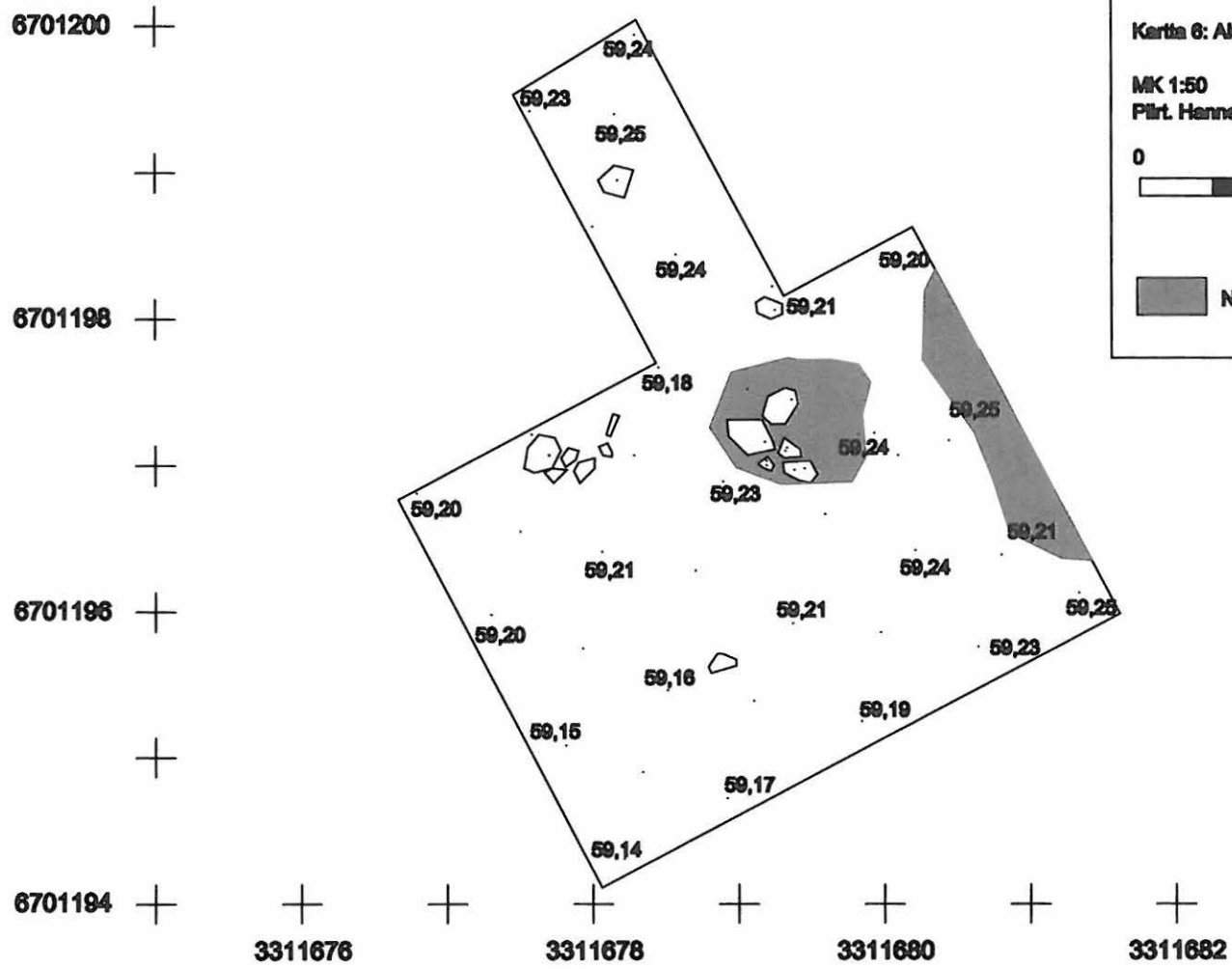
MK 1:50

Piirt. Hannele Lehtonen

0 1 2 m

 Nokinen hiekka

SUOMUSJÄRVI
PAAVOLAN JA MIKKELIN PELLOT
 Eeva Raitke 2007

Kartta 6: Alue 1. Taso 4.

MK 1:50
 Piirt. Hannele Lehtonen

0 1 2 m

N

■ Nokinen hiekka

6701200 +

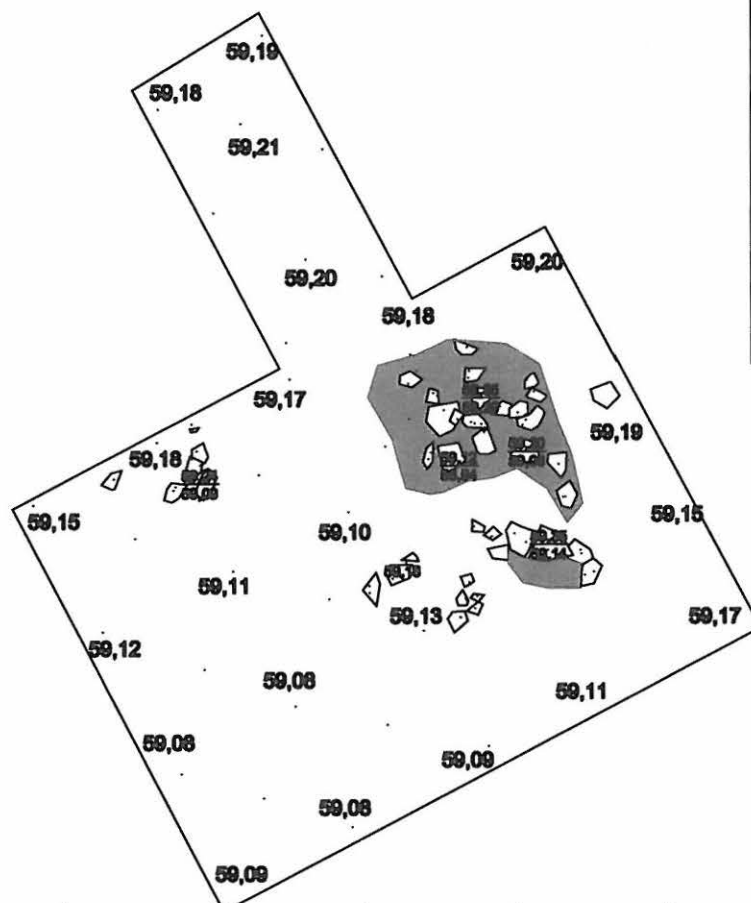
6701198 +

6701198 +

6701194 +

+
3311676+
3311678+
3311680+
3311682

SUOMUSJÄRVI

PAAVOLAN JA MIKKELIN PELLOT

Eeva Raitio 2007

Kartta 7: Alue 1. Taso 5.

MK 1:50

Piirt. Hannalehtonen

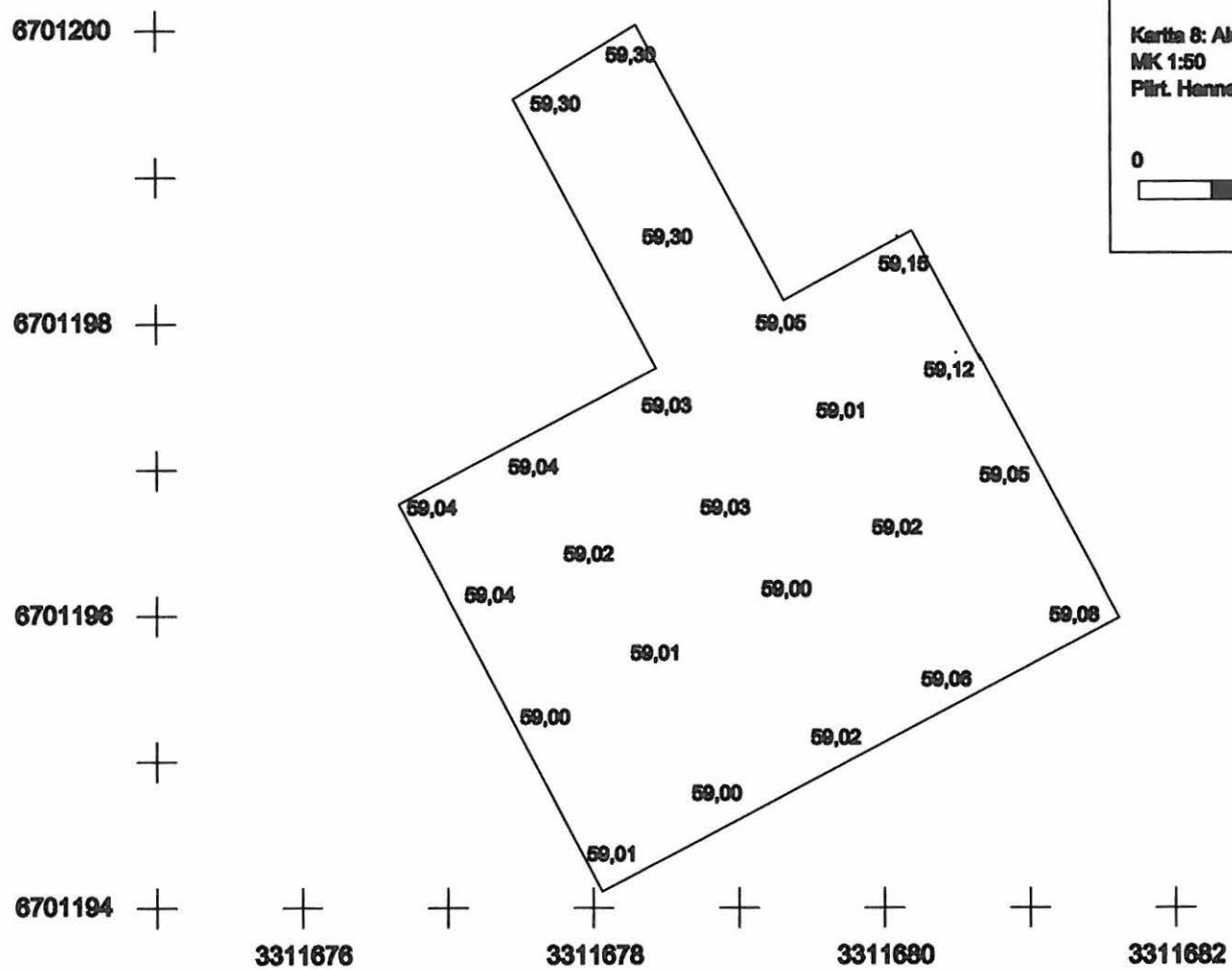
0 1 2 m

Nokkinen hiekka

N

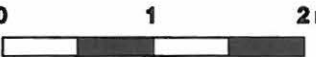

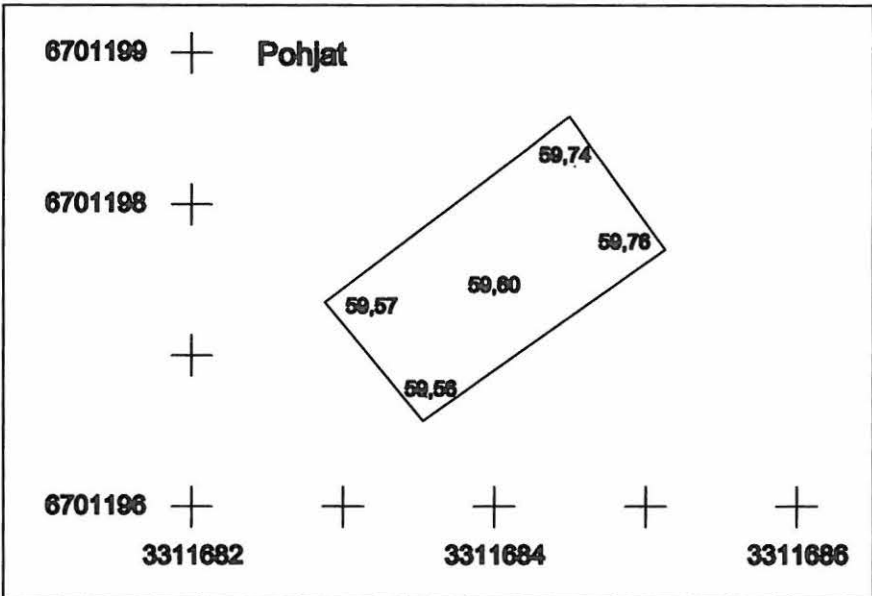
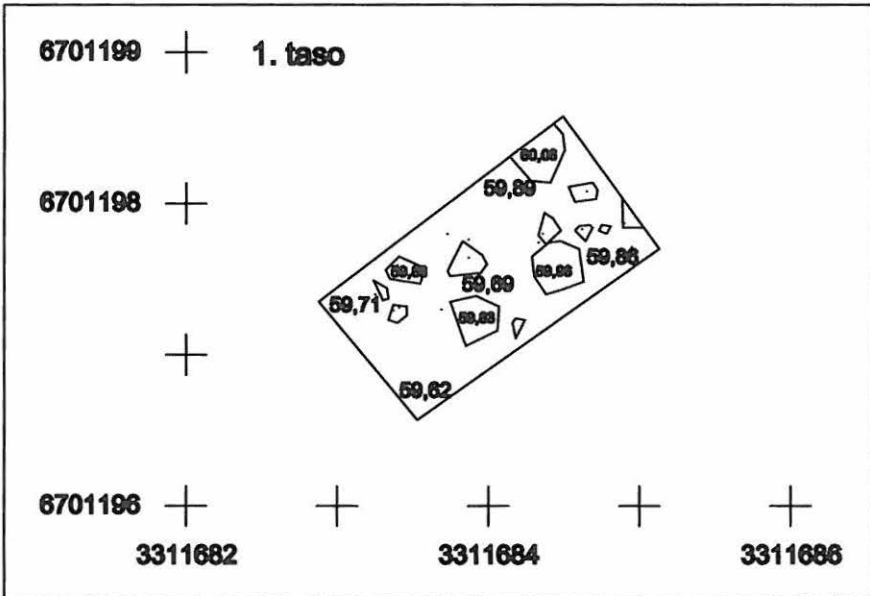
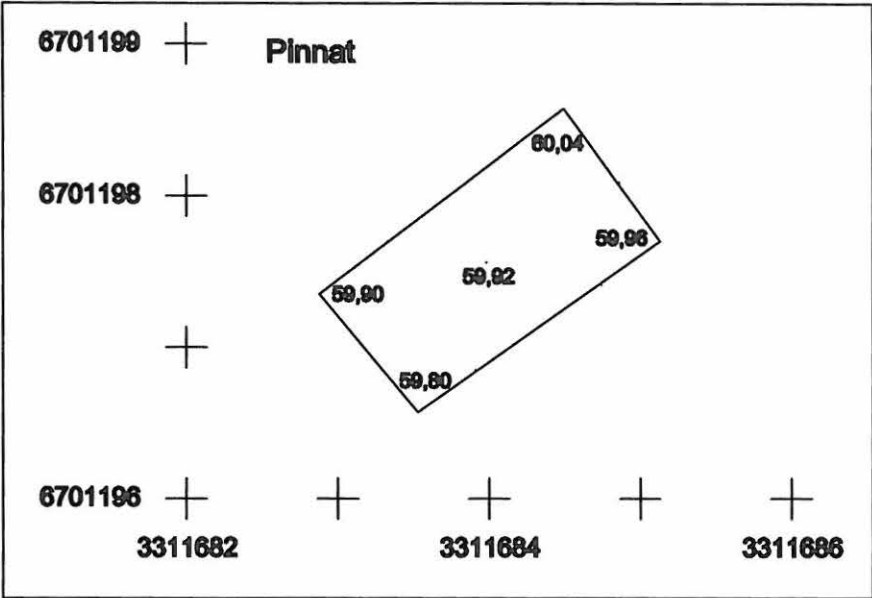

SUOMUSJÄRVI
PAAVOLAN JA MIKKELIN PELLOT
 Eeva Raiko 2007

Kartta 9: Alue 2. Pinnat, 1.taso ja pohjat. N

MK 1:50
 Piirt. Hannalehtonen

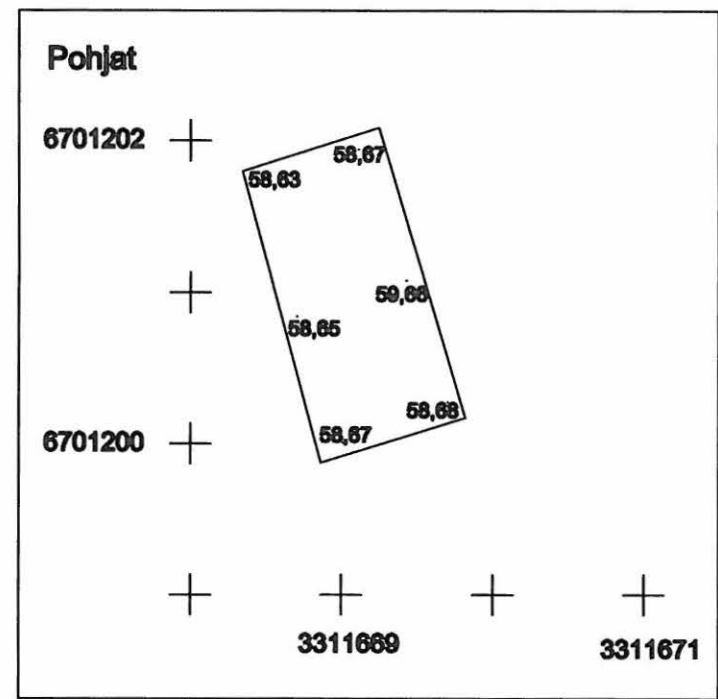
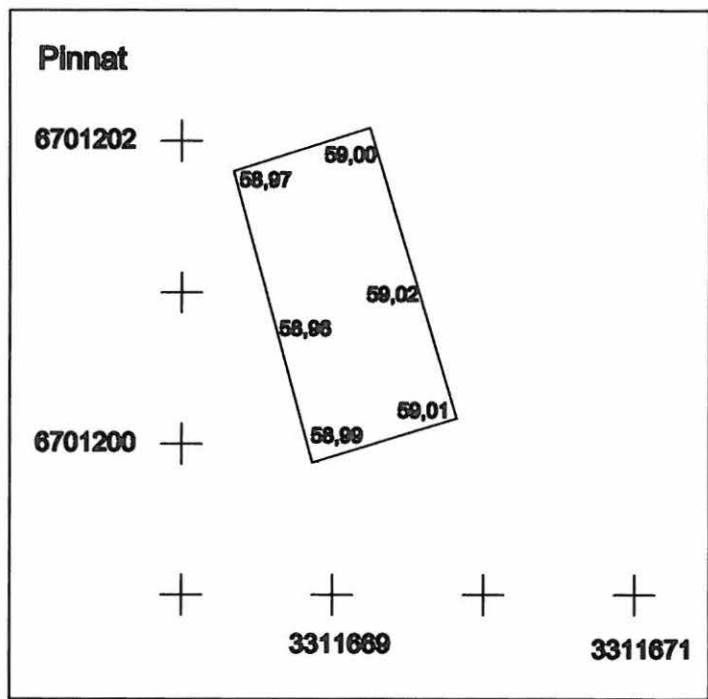

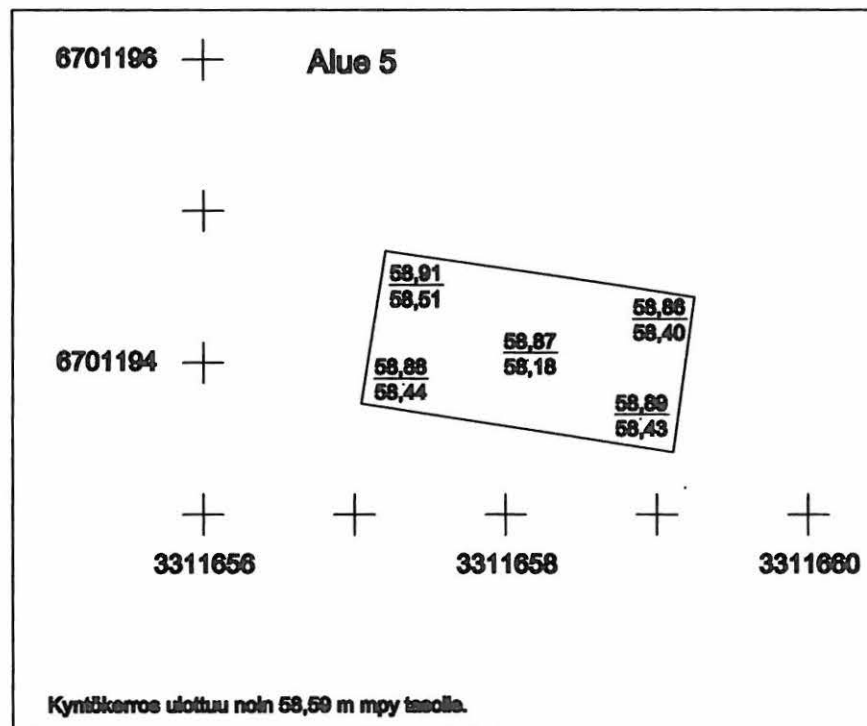
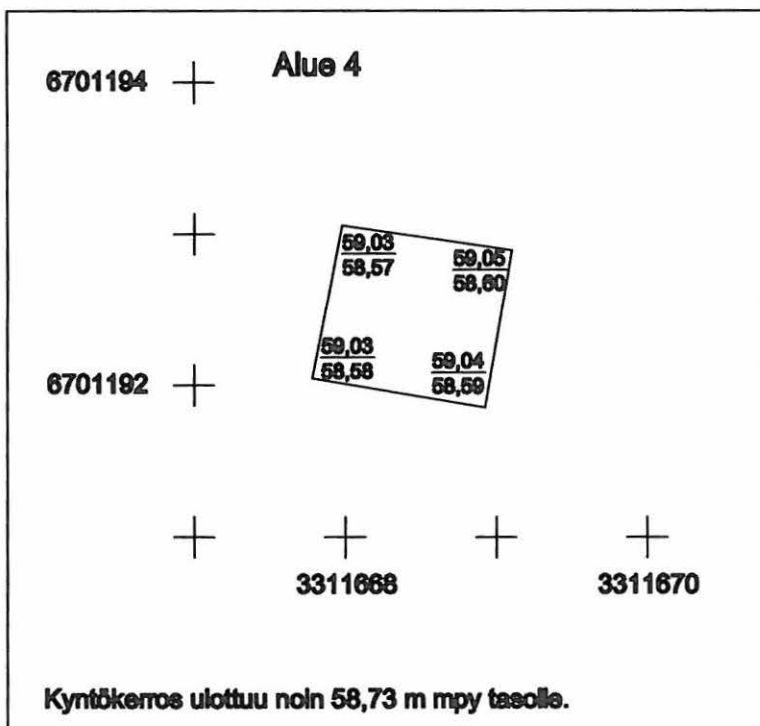
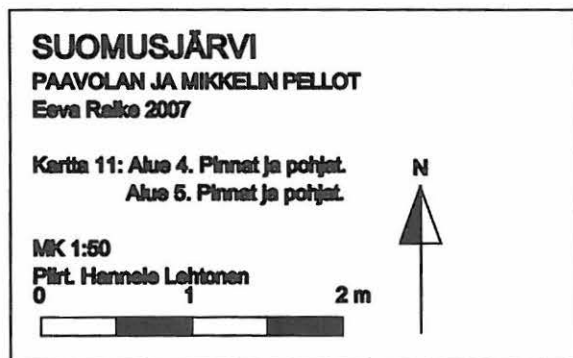
SUOMUSJÄRVI
PAAVOLAN JA MIKKELIN PELLOT
Eeva Räsänen 2007

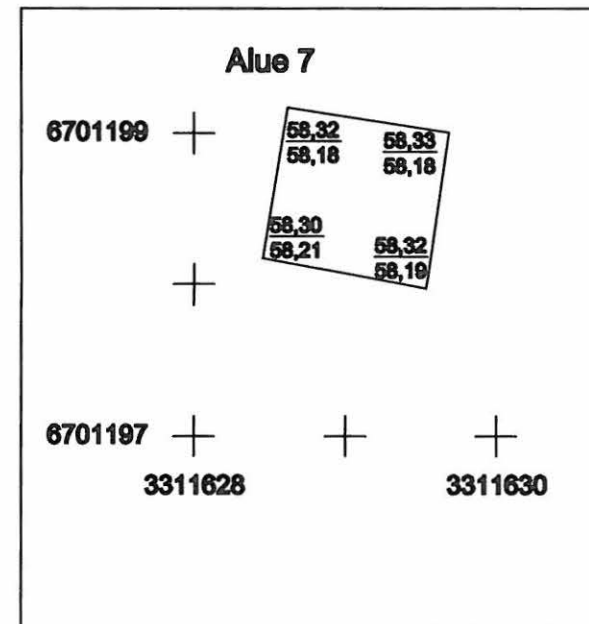
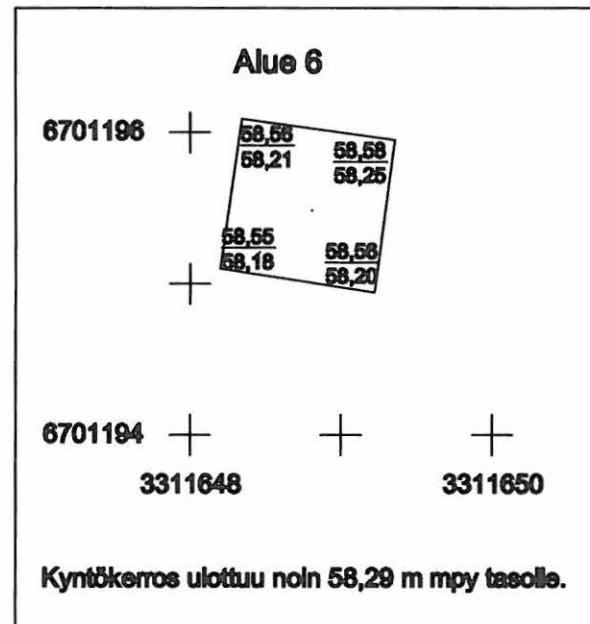
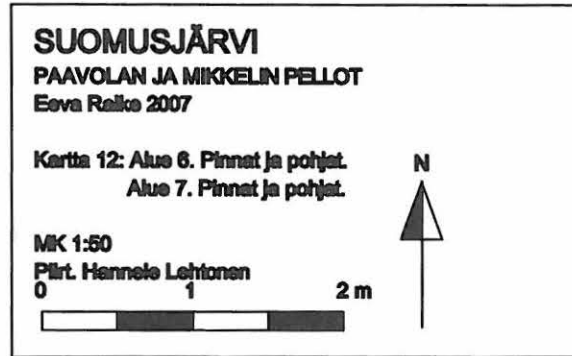
Kartta 10: Alue 2. Pinnat ja pohjat.

MK 1:50
Piirt. Hannele Lehtonen

0 1 2 m

SUOMUSJÄRVI

Paavolan ja Mikkelin pellot

KIVIKAUTISEN ASUINPAIKAN

KASVIJÄÄNNETUTKIMUS

2008

TUTKIMUSRAPORTTI

Mia Lempiäinen

Biodiversiteettiyksikkö, Turun yliopisto

1. JOHDANTO

Suomusjärvellä suoritettiin arkeologisia kaivauksia 1.-10.8.2008 kivikautisella asuinpaikalla Suomusjärven kulttuuriyhdistyksen toimesta. Kaivausten johtajana toimi FK Eeva Raike¹. Kaivausten aikana otettiin maanäytteitä makrofossiilisia kasvijäännetutkimuksia varten. Näytteet on otettu kaivausjohtajan toimesta.

Makrofossiilitutkimuksen tavoitteena on toimia arkeologisen tutkimuksen apuna maakerrosten tulkinnassa, kohteen käyttötarkoituksen selvittämisessä sekä mahdollisesti tarjota aineistoa, jota voidaan käyttää ¹⁴C-ajoitusmateriaalina.

2. MAANÄYTEMATERIAALI JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Makrofossiilitutkimuksia varten tutkittiin 12 maanäytettä. Näytteiden koko oli 0,1—0,5 litraa. Näytteet otettiin kentällä puhtaisiin, tiiviisti suljettaviin muovipusseihin. Alla luettelo maanäytemateriaalista. Maalajin kuvaus perustuu kuivuneesta maa-aineksesta tehtyyn silmämääräiseen havaintoon laboratoriossa.

TAULUKKO 1. Suomusjärvi 2007 maanäytemateriaali

NÄYTE no.	alue	kerros	ruutu	konteksti	maalaji	määrä	pvm.
1		4			harmaa nokinen hiekka	0,5	2.8.-07
4 (1/2)	1	3	8c		ruskea hiekka	0,1	4.8.-07
4 (2/2)	1	3	8c		ruskea hiekka	0,1	4.8.-07
5	1	5			vaalean ruskea hiekka	0,5	6.8.-07
7	1	3	1b		ruskea hiekka, seassa hiiltä	0,5	6.8.-07
8	1	5	9c		ruskea hiekka, seassa hiiltä	0,5	6.8.-07
9	1	5	3b		ruskea hiekka	0,5	6.8.-07
10	1	6 taso	16d	tulisijan kivien välistä	harmaa nokinen hiekka	0,5	9.8.-07
11	1	6	3b	tulisijan alempien kivien välistä	harmaa nokinen hiekka	0,5	10.8.-07
	1	5	4c	suurten kivien välistä	harmaa nokinen hiekka	0,5	7.8.-07
	1	5	5a/9c		ruskea hiekka	0,5	7.8.-07
	1	5	13a		ruskea hiekka	0,5	7.8.-07

¹ Raike 2007

4. YHTEENVETO

Maanäytteitä tutkittiin yhteensä 12 kappaletta. Määritettyjä kasvijäänteitä löytyi yhteensä 176 kappaletta. Kaikki kasvijäänteet olivat hiiltyneitä. Kasvijäänteet edustavat kolmea eri lajia; vadelma (*Rubus idaeus*), kuusi (*Picea abies*) ja kataja (*Juniperus communis*). Kaikki edellä mainitut kasvijäänteet saattavat ajoittua samaan aikaan arkeologisen aineiston kanssa. Aineisto ei ole sekoittunutta, sillä näytteistä ei löytynyt hiiltymätöntä aineistoa eikä muita jäänteitä, jotka osoittaisivat aineiston sekoittuneisuutta. Näytteistä löytyneet kasvijäänteet sopivat erinomaisesti ¹⁴C-ajoitusmateriaaliksi.

5. KIRJALLISUUS

Hämet-Ahti, L. et al. 1998. Retkeilykasvio. Helsinki.

Raike, E. 2007. Suomensjärven kaivaukset 1.-10.8.2008. Kaivauskertomus. Museoviraston arkeologian osasto.

6. KUVIA

Kannen kuva: Katajan (*Juniperus communis*) hiiltyneitä siemeniä 2 kpl.

1. Vadelman (*Rubus idaeus*) hiiltynyt siemen.

2. Kuusen (*Picea abies*) hiiltyneitä neulasia.

Turussa 10.5.2008

Mia Lempiäinen

Biodiversiteettiyksikkö / Kasvimuseo

20014 Turun yliopisto